

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Advies 2016/5

De Federale Adviesraad voor ouderen, opgericht krachtens de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een Federale Adviesraad voor ouderen en waarvan de leden benoemd zijn bij het koninklijk besluit van 13 november 2012 houdende benoeming van de leden van de Federale Adviesraad voor ouderen, heeft tot taak om op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of op verzoek van een Wetgevende Kamer advies uit te brengen over de tot de bevoegdheid van de federale overheid behorende aangelegenheden met betrekking tot de pensioenen, de gelijkheid van kansen, de sociale integratie en de bestrijding van de kansarmoede, de toegankelijkheid van de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Met toepassing van artikel 3, § 3, 1° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de Federale Adviesraad voor ouderen volgend advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN BETREFFENDE DE ALGEMENE BELEIDSNOTA INZAKE ARMOEDEBESTRIJDING VAN 4 NOVEMBER 2015 EN DE ALGEMENE BELEIDSNOTA INZAKE MAATSCHAPPELIJK INTEGRATIE VAN 30 OKTOBER 2015

SITUERING VAN HET ADVIES

De Federale Adviesraad voor ouderen heeft de bevoegdheid gekregen om zich bij middel van adviezen uit te spreken over de algeheelheid van de materies die de ouderen aanbelangen. Een van deze bevoegdheidsdomeinen slaat op de maatschappelijke integratie en de armoedebestrijding. Artikel 3, § 2 van de wet van 8 maart 2007 bepaalt dat de Raad "jaarlijks de beleidsverklaring van de regering bespreekt wat de aangelegenheden betreft die verband houden met de ouderen". Na voorbereiding in de commissie Sociale Integratie en bestrijding van kansarmoede heeft de Raad een bespreking gewijd aan de beleidsnota op 13.06.2016.

Rekening houdend met de beperkte bevoegdheden van de Raad, werden voornamelijk de punten die rechtstreeks of onrechtstreeks verband houden met de ouderen bestudeerd.

ADVIES

Armoedebestrijding: Staatssecretaris Elke Sleurs

1. Zoals reeds aangegeven in advies 2015/5 van 16 maart 2015, "vraagt armoedebestrijding een structurele aanpak. Hoe nuttig initiatieven die hulp bieden aan zij die zich in armoede bevinden of met het risico geconfronteerd worden, ook zijn, de echte oplossing moet gezocht worden in een duurzame benadering, die door het waarborgen van sociale grondrechten juist ervoor zorgt dat armoede wordt voorkomen."
2. Aangezien verschillende overheidsniveaus (federale overheid, Gemeenschappen, Gewesten en lokale autoriteiten) betrokken zijn, is een interministeriële samenwerking zeer belangrijk.
Bovendien moeten de OCMW's en lokale besturen, die het dichtst bij de burger staan, de kans/middelen krijgen om hun lokaal preventief, meer bepaald curatief beleid uit te voeren.

3. Evaluatie van de armoede: EU-SILC-enquête

De nieuwe cijfers over de sociale situatie in België, die gebaseerd zijn op de EU-SILC-enquête, laten twee tendensen zien (persbericht 03-11-2015 FOD Sociale Zekerheid):

1. groeiende kloof in de actieve bevolking;
2. daling armoederisico bij ouderen.

In verband met punt 2: geen verhoogd armoederisico voor ouderen meer: een daling van 23 % in 2006 naar 16,1 % in 2014... een stille omwenteling ...

Niettemin blijft de FAVO zeer bezorgd, zoals reeds aangegeven in advies 2015/9 van 27 oktober 2015.

- Uit vroegere analyses blijkt dat zeer veel gepensioneerden net boven de armoederempel leven. Een kleine verandering in de globale inkomsten en/of het pensioen doet het armoederisico bij ouderen aanzienlijk toenemen. Zo zal de taxshift een positieve invloed hebben op het netto-inkomen van de actieve bevolking, terwijl de welvaartsenveloppe voorziet in slechts een zeer beperkte verhoging van de minimumpensioenen. Deze gevolgen zullen zichtbaar worden in de EU-SILC-enquête over de inkomens van 2016.

Bovendien is armoede niet enkel een kwestie van inkomsten, maar ook van uitgaven. Advies 2015/9 bevat o.m. volgende passage: *“Ouderen die huren op de private huurmarkt, kennen een hoger armoederisico dan huiseigenaars. Ouderen kampen ook vaker met hogere gezondheidskosten en extra kosten voor thuiszorg en -hulp. Dit heeft een belangrijke impact op hun budget. Gecumuleerde kosten kunnen oudere personen in financiële problemen brengen.”* Vandaar dat het armoedeonderzoek meer aandacht moet besteden aan de nodige uitgaven, en niet alleen aan de globale inkomsten. De methode van de referentiebudgetten kan een belangrijke aanvulling voor de EU-SILC-methodologie zijn.

4. Vanaf 2016 wordt 50 miljoen extra uitgetrokken om het leefloon, de inkomensgarantie voor ouderen en de laagste pensioenen verder op te trekken. Dit is een goede zaak, maar weegt hoegenaamd niet op tegen de voorziene verhoging van inkomen uit arbeid in het kader van de taxshift.
5. De FAVO vindt het zeer belangrijk dat de rechten automatisch toegekend worden en dat ervoor gezorgd wordt dat mogelijke rechthebbenden hun sociale rechten en voordelen benutten.

Het zijn trouwens vaak de meest kwetsbare mensen (onder wie veel ouderen) die hun rechten niet doen gelden.

Wij vermelden onze voorbeelden uit advies 2015/9 van 27 oktober 2015:

- recht op kwaliteitsvolle en betaalbare gezondheidszorg;
- recht op betaalbare energie;
- toegang tot informatie- en communicatietechnologieën;
- recht op een inkomen;
- aangepaste huisvesting;
- recht op voldoende participatiekansen.

Er is nog onvoldoende onderzocht waarom mogelijke rechthebbenden hun rechten niet doen gelden. In het kader van de armoedebestrijding moet meer aandacht hieraan besteed worden. Eventuele rechthebbenden aanmoedigen hun rechten op te eisen, volstaat niet. Er spelen immers verschillende factoren mee wanneer zij zich niet spontaan tot de instanties of sociale diensten wenden.

De diensten moeten dus sterk aangemoedigd worden om proactief te werk te gaan. Uiteraard moet dit met voldoende respect voor het privéleven van de mensen uit de doelgroep gebeuren. Het netwerk van federale armoedeambtenaren moet ermee belast worden alle automatische rechten te inventariseren en een actieplan op te stellen.

De automatische toekenning van rechten moet aandachtspunt nummer één blijven in alle beleidsdomeinen. Toch is voorzichtigheid geboden, omdat automatische toekenning van rechten niet ten koste mag gaan van een al even noodzakelijke individuele begeleiding op maat. Bovendien moet ervoor gezorgd worden dat de rechthebbende nog voldoende controle behoudt met betrekking tot de toekenningsprocedure.

Waar automatische toekenning niet mogelijk is, dient nog meer dan vroeger actief op zoek gegaan naar rechthebbenden, met wie men in aanraking moet komen. Sociale onderbescherming moet een aandachtspunt blijven (cf. advies 2015/5).

6. Inzet van ervaringsdeskundigen

Ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting zijn zonder twijfel cruciale actoren om de toegankelijkheid van de sociale grondrechten te verbeteren. Hun brugfunctie is van essentieel belang. De FAVO vindt het een goede zaak dat een praktische gids beschikbaar gesteld wordt. Deze zal misschien nuttig zijn voor elk overheidsniveau.

De FAVO vraagt zich af of de ervaringsdeskundigen reeds actief zijn in de verschillende ziekenhuizen in drie stadscentra en hoopt vooral dat hun actieterrein nog meer uitgebreid kan worden.

Bovendien is de FAVO ervan overtuigd dat sensibilisering en overleg op het vlak van armoede beslist nodig blijven en dat uitwisseling van goede praktijken verrijkend kan zijn voor het lokale niveau.

7. Niettemin maakt de FAVO (net als het netwerk van federale armoedeambtenaren) zich zorgen over het armoedeplan inzake energie.

Dat elektriciteit ieder jaar enkele honderden euro's duurder wordt, ook voor heel wat gezinnen in armoede, blijft een bittere realiteit, ondanks dit armoedeplan inzake energie.

Maatschappelijke Integratie (minister Willy BORSUS)

8. De drie mijlpalen

- activering als betere hefboom om de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken
- verbetering/vereenvoudiging van het recht op maatschappelijke integratie en het recht op maatschappelijke dienstverlening
- een actief beleid voor de OCMW's om armoede preventief te verminderen

hebben een nieuwe dimensie gekregen, rekening houdend met de asielcrisis en vluchtelingenproblematiek in 2015 - 2016.

9. De FAVO is ervan overtuigd dat professionele activering aangevuld moet worden met sociale activering. De vereenvoudiging van de mogelijkheden om toelagen te verlenen (één fonds) op basis van nieuwe criteria, en vooral de autonomie van de OCMW's zijn twee positieve zaken.
10. Ook de verhoging van het leefloon in 2016 is een positief signaal. Duidelijke en geactualiseerde voorwaarden moeten leiden tot een grote administratieve vereenvoudiging voor de OCMW's.
11. De FAVO is ervan overtuigd dat de eventuele integratie van de OCMW's in de gemeente/stad goed voorbereid moet worden, ook op het vlak van het beleid inzake armoedebestrijding en maatschappelijke integratie.
12. De FAVO pleit voor een ruime toepassing van de referentiebudgetten bij het voeren van een effectief armoedebeleid. Zij maken het de OCMW's mogelijk de noden af te toetsen en een menswaardig inkomen te garanderen (cf. adviezen 2015/5 en 2015/9).
13. Tot slot is de FAVO bezorgd over de manier waarop bepaalde OCMW's de federale wetgeving inzake de onderstandsdomicilie interpreteren, wanneer de eigen woning van mensen die voor een rust- en verzorgingstehuis (RVT) kiezen, automatisch gehypothekeerd wordt. Dit kan vermeden worden door een waarborg te betalen.

De FAVO vindt dat het OCMW enkel een wettelijke hypothekering mag overwegen wanneer het effectief moet opdraaien voor de kosten.

De FAVO vraagt de staatssecretaris dat de inspectiediensten van de POD Maatschappelijke Integratie uiterst waakzaam blijven voor misbruik van hypothekering.

Goedgekeurd op de plenaire vergadering van 13 juni 2016

**De voorzitter,
Luc JANSEN**

**De ondervoorzitter,
Willy PEIRENS**